

УДК 336.717

Данік Н.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Тихонова Т.Р.
студентка
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

СИНЕРГІЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ОЧІКУВАННЯ ТА РЕАЛІЇ

SYNERGY OF DEVELOPMENT OF BANKING SYSTEM AND ECONOMIC INDUSTRIALIZATION OF UKRAINE: EXPECTATIONS AND REALITIES

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено структурні зміни в економіці, зокрема у банківській системі, які мали вирішальний вплив на функціонування банківських установ та на результати їх діяльності протягом 2014-2017 років. У статті проведено узагальнення основних завдань прийнятих економічних реформ останніх часів в Україні. Проведено дослідження синергетичного впливу цих реформ та інструментів їх запровадження в країні на банки та економіку країни в цілому.

Ключові слова: банк, банківська система, Національний банк України, реформування, банківський сектор, синергія.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы структурные изменения в экономике, в частности в банковской системе, которые имели решающее влияние на функционирование банковских учреждений и на результаты их деятельности в течение 2014-2017 годов. В статье проведено обобщение основных задач принятых экономических реформ последнего времени в Украине. Проведено исследование синергетического влияния этих реформ и инструментов их внедрения в стране на банки и экономику страны в целом.

Ключевые слова: банк, банковская система, Национальный банк Украины, реформирование, банковский сектор, синергия.

ANNOTATION

The article investigates the structural changes in the economy, in particular in the banking system, which had a decisive influence on the functioning of banking institutions and on the results of their activities during 2014-2017. The article summarizes the main tasks of recent economic reforms in Ukraine. A study was made of the synergistic impact of these reforms and their implementation tools in the country on banks and the economy as a whole.

Keywords: bank, banking system, National Bank of Ukraine, reform, banking, synergy.

Постановка проблеми. Проблема ефективного функціонування та розвитку банківської системи, якій присвячена ця стаття, є одним з ключів до економічної стабільності України. Від її вирішення залежить стабільність валютного курсу національної валюти, рівень інфляції, рівень безробіття, економічне зростання, надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, активізація ринкової кон'юнктури, а також стан платіжного балансу, який визначає ефективність функціонування економіки країни в цілому. Для вирішення поставленої проблеми необхідні скоординовані спільні дії Уряду, Національного

банку, інших державних структур і всіх громадян України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про шляхи реформування банківської системи та актуальні питання, пов'язані з цим, в останній період говорили багато теоретиків та практиків банківської справи: Гриценко А. А. [1], Ксьондз С. М. та Степанишина А. П. [2], Сугоняко О. А. [3], Тарасова О. В. та Панова Ю. О. [4], Уманська В. Г. [5], Чайковський Я. І. [6] та інші. Декілька секцій Всеукраїнського науково-практичного форуму «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки», що проходив 19-20 травня 2017 р. у м. Києві, також розглядали ці питання [7]. Однак теоретичні та практичні положення щодо реформування банківської системи в Україні досліджено недостатньо, що і зумовило актуальність статті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зазначити, що система реформування банківської системи протягом останніх років породила значні структурні дисбаланси та негативні наслідки для всієї економіки. Це потребує здійснення подальшого аналізу та пошуку шляхів оптимізації структури національної банківської системи у контексті світового досвіду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз розроблених й запропонованих в Україні економічних реформ та інструментів, а також наслідки їх запровадження на діяльність окремих банків і, перш за все, на їх фінансову спроможність розвиватися в конкурентному банківському сегменті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом 2014-2017 років відбулося очищення банківського сектору від суб'єктів, що були не в змозі виконувати нормативні вимоги. Упродовж останніх років банківська система України перебуває під значним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, що негативно впливають на неї. Не оговтавшись від впливу світової фінансової кризи 2008 року, банки зазнали нових фінансових ударів з початком внутрішніх конфліктів у країні [8]. Така суспільно-політична нестабільність при-

звела до втрати значної частини активів анексованих територій, девальвації національної грошової одиниці, занепаду підприємств та зниження добробуту населення. З огляду на кризове становище, Національний банк України проводить низку радикальних заходів, задля стабілізації та оздоровлення банківського сектору. Нацбанк планує отримати синергетичні ефекти – потужну банківську систему та високотехнологічну промислову економіку з розвинутою наукою, освітою, ефективною агропромисловою галуззю, що в наслідку дасть змогу прискорити економічне зростання країни, підвищити якість життя населення та зменшити рівень недовіри до банківського сектору України.

Системним джерелом періодичних фінансово-економічних криз в Україні є глибокі диспропорції, що були сформовані за останнє десятиріччя, які підсилюють один одного і утворюють замкнуте коло проблем (рис. 1).

Внаслідок того, що вітчизняна економіка розвивається за моделлю сировинного приросту глобальної економіки, банківський сектор має глибокі системні проблеми, які відображують структурні диспропорції, зазначені вище. Якщо економічна і монетарна влада не має ефективних стратегій реагування на ці виклики і допускає помилки, то заходи регуляторів стають додатковими шоками для банківської системи, як це відбулось протягом останніх років, і в країні розвивається фінансово-економічна, валютна та банківська кризи.

На сьогоднішній день існує основний документ, який регулює діяльність Національного банку України щодо реформування банківської системи, затверджена постановою Правління НБУ від 18.05.2015 року № 391 «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року». Цей документ висвітлює основні цілі та завдання реформи, визначив заходи задля забезпечення сталого економічного розвитку країни. Для реалізації зазначених у цьому документі цілей, передбачено три етапи, що зображено на рисунку 2.

У зв'язку з націоналізацією Приватбанку очищення банківської системи досягло завершальної стадії, так на початку 2017 року активи ПриватБанку, що становили 17,6%, перейшли до державної власності. Частка державних банків в чистих активах сягнула 51,3%. Протягом 2016 року та січня 2017 року з ринку було виведено 20 банків, акціонери ще 4 банків прийняли рішення про самоліквідацію установ. Також нещодавня світова банківська криза, спонукала занепад та банкрутство великих банків в Україні [11].

В таких умовах, можна чітко виокремити негативні та позитивні наслідки введення очищення банківського сектору України (рис. 3).

Проаналізовані зміни свідчать про інтенсивне витіснення приватних банків з українським капіталом та фактичну монополізацію банківської системи державними та іноземними банками. Нажаль таке становище не відповідає

Рис. 1. Системні інституційні проблеми і структурні диспропорції економіки України [9]

Рис. 2. Етапи реформування фінансового сектору України [10]

Негативні наслідки очищення банківської системи
<ul style="list-style-type: none"> • зниження конкуренції на банківському ринку; • підвищення концентрації банківського капіталу, зокрема банків з іноземним капіталом, включаючи банки з російським капіталом; • зменшенні обсягів капіталу банківської системи; • зменшився показник доступності банківських послуг; • зростання безробіття через масове скорочення персоналу банків; • погіршення фінансового стану підприємств реального сектору економіки; • перетікання коштів з банківського у позабанківський сектор; • порушення процесів кредитування;
Позитивні наслідки очищення банківської системи
<ul style="list-style-type: none"> • покращення банківського нагляду та регулювання банківського сектору; • виведення з банківського сектору неплатоспроможних установ; • збільшення прозорості структури власності банків та їхніх клієнтів.

Рис. 3. Негативні та позитивні наслідки очищення банківського сектору України

зазначеним етапам реформування банківської системи, яке б мало на меті створити сприятливі умови розвитку економіки України. За період очищення фінансового сектору відбулось закріплення недовіри населення до банківської системи.

Зараз в умовах, коли джерела швидкого зростання докризових років вичерпано, єдиний шлях виходу на траєкторію сталого розвитку – це рішучі й всеосяжні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки.

Висновки. Для досягнення синергетичного ефекту у розвитку банківської системи та еко-

номіки України необхідне виконання таких ключових завдань:

– кардинальне підвищення якості державного управління на рівні найвищих посад в Уряді, Національному банку та в інших інститутах влади;

– визначення в якості макроекономічного пріоритету інтенсивного розвитку високотехнологічної промисловості, науки, технічних і технологічних розробок, їх впровадження у виробництво і виводу на внутрішні і зовнішні ринки;

– розбудова на базі провідних науково-навчальних установ або обласних чи місцевих

рад мережі регіональних центрів підтримки та розвитку МСБ відповідно до кращих світових практик;

– розгорнення широкої інформаційної кампанії з підтримки як національного виробника, так і банків, які його кредитують;

– розроблення та впровадження механізмів підтримки банків, які надають кредити в пріоритетні галузі економіки, МСБ;

– реалізація стратегії розвитку державних банків як банків розвитку;

– запровадження нових вимог щодо платоспроможності і ліквідності банків відповідно до вимог ЄС;

– законодавче та організаційне забезпечення прийнятних механізмів контролю за діяльністю НБУ, посилення транспарентності НБУ;

– реформування політики Національного банку щодо монетарного і валютного регулювання [12].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гриценко, А. А. Стратегія розвитку банківської системи як інструмент подолання кризи і відповідь на сучасні виклики [Електронний ресурс] / А. А. Гриценко // Всеукраїнський науково-практичний форум «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» (19 – 20 травня 2017 р., м. Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forum-strategy.com/blank>.
2. Ксьондз, С. М. Сучасний стан банківської системи України [Текст] / С. М. Ксьондз, А. П. Степанишена // Економіка і суспільство. – 2016. – № 7. – С. 761-766.
3. Сугоняко, О. А. Підхід до візії економічного і банківського відновлення у їх єдності [Електронний ресурс] / О. А. Сугоняко // Всеукраїнський науково-практичний форум «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» (19 – 20 травня 2017 р., м. Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forum-strategy.com/blank>.
4. Тарасова, О. В. Стан і тенденції розвитку банківської системи України [Текст] / О. В. Тарасова, Ю. О. Панова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 3(23). – С. 79-86.
5. Уманська, В. Г. Внутрішня конкурентоспроможність банківської системи України: проблеми і перспективи [Текст] / В. Г. Уманська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Випуск 10. – С. 876-881.
6. Чайковський, Я. І. Проблеми та напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України [Текст] / Я. І. Чайковський // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 23. – № 1. – С. 153-160.
7. Сайт Всеукраїнського науково-практичного форуму «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» (19 – 20 травня 2017 р., м. Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forum-strategy.com/blank>.
8. Комітет з економічних реформ при Президентові України. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
9. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
10. Стратегія розвитку банківської системи України 2016–2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки»: Проект // Київ, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_EconomicsDepartment/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
11. Огляд банківського сектору. Випуск 3. Травень 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48421100>
12. Глущенко, В. В. Сучасна банківська система України і головні проблеми її розвитку [Текст] / В. В. Глущенко, Д. М. Соловійов // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Серія «Економічна»). – 2016. – № 91. – С. 33-44.